AMAGERBANK NYT

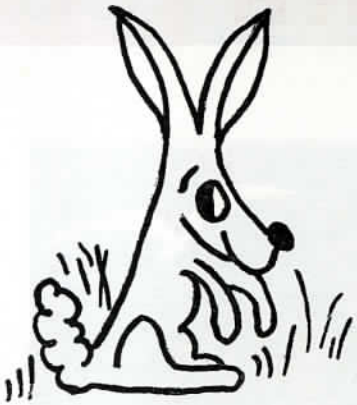

NOGET OM NOGET NYT - OG NOGET NYT OM NOGET GAMMELT PAA DRAGØR SYDSTRAND

TEGNET OG FORTALT
AF HARRY KAAE

AMAGERBANKEN - SYDSTRANDENS AFDELING

Amagerbanken har nu to filialer *ude på Dragør*. Hver på sit historiske hjørne. Den gamle i den gamle bydel, den nye ude i det nye.

Den nye filial, *Sydstrandens afdeling*, overfor det gamle krudttårn, er placeret på kommunegrænsen, så at sige lige på stregen. Man er i Dragør før man træder over fortovet ind i bankens ekspeditionslokale, hvor man altså befinder sig i St. Magleby.

Den nye Amagerbank-afdeling ligger midt i en stor og stadig voksende bebyggelse, hvor to Amagerkommuner rækker hinanden hånden - sådan som det også er tilfældet med bankens hjørne ved Kirkevejsindkørslen i det *gamle* Dragør, hvor der kun er få skridt til kommunegrænsen.

Når Amagerbanken etablerer en ny afdeling på øen plejer den at fortælle sine kunder lidt nyt om stedets historie. Og om kvarteret ved Krudttårnsvej og Engvej, med Engparken, Strandparken og Sydstrandens grundejerforeninger, er der også adskilligt nyt at berette om noget gammelt. De ældre i byen behøver blot stikordet »Vierdiget« eller »Krudttårnet« for at fortælle løs om dengang det var en heldagsudflugt at drage over Dragørs enge til det øde og vildsomme sted *ude på syd* hvor kommunerne mødtes.

Forresten hedder det ikke ude *ved* Vierdiget, men ude *bag* (udtalt *bav*) ved Vierdiget. For det var ude *bav* ved Vierdiget, det foregik - der hvor i dag Amagerbankens *Sydstrandens afdeling* ligger.

HVORDAN MED DETTE VIERDIGE

hvoraf kommer navnet? Og hvor langt strakte diget sig? De Gamle beretter - og den hollandsk-danske ordbog bekræfter - at Vierdiget kommer af det nederlandske *Wierdejk*, der betyder *Tangdige*. Vierdiget var da også opbygget af strandtang, sten og jord og strakte sig langt ind over den sydlige del af det hollandske Amager. Fra stranden gik diget tværs over den senere Krudttårnsvej, hvor nu iskagehuset ligger, slog en bue over i nordre vejside og gik derpå mod vest forbi Dragør lund til op i nærheden af Hollænderbyens smukke 200 år gamle stubmølle (som desværre blev revet ned under første verdenskrig). En rest af diget kan endnu ses i Harevængets nordre vejside ved Møllevej. Fra St. Magleby strakte diget sig videre nordvest på forbi lergravene, tyrehaven og skomagervælen til Ullerup spjæld ved hjørnet af Kongens små enge, hvor det sluttede sig til grøften mellem Nyvang og Ullerup mark. Diget endte helt ude ved Vestamagers fælledjorder.

En bevaret rest i Dragør af det gamle hollandske Vierdige finder vi i dag på strandengen lige neden for hvor Krudttårnsvejens forlængelse støder til den såkaldte høje vej. Digeresten bugter sig som et S ned mod campingpladsens marketenderi.

Levn efter det lokalhistoriske dige er også en spredt række store kampesten i begge vejsider ved Engvejens overgang til Krudttårnsvej. I nordre vejsides indrunding, der tydeligt markerer den bue, diget slog inden det drejede videre vestpå, er en af digets stene havnet bag stakitværket til en privat sommerhave. I stenen er indhugget »Tønnes i gårdens enke«s bomærke, en fork med brækket skaft. Tønnes i gårdens enke hed Trein Jan Jacobsen Huck og drev den nu forsvundne Dragørgård i 1750'erne. Der er forresten tale om at få den historiske sten flyttet over til »Skolen ved Vierdiget«, hvor enhver kan beskue den!

KRUDTTÅRNET

eller krudthuset som det også kaldes, oprettedes af søetaten i 1782, og ligger endnu som en lille fæstning med sine barske grå mure omsluttet af voldgrav og gitterafspærring, men med barskheden mildnet af alt det grønne, der gror højt og tæt om bygningen.

Endnu efter krudttårnets oprettelse og gennem en lang årrække bibeholdtes Vierdige-spærringen tværs over Krudttårnsvejen. Tilkørsel af ammunition til krudttårnet kunne alligevel ikke finde sted over engene, som manglede farbar vejforbindelse. Fra krudt-skibet, der lagde til kaj i Dragør havn, måtte ammunitionsvognene derfor tage turen ad Kirkevej over St. Magleby Møllevej og ned gennem Krudttårnsvejen vest fra. Ammunitionstransporten varede flere dage, og da krudt-skibet af hensyn til sprængfaren ikke måtte ligge i havnen nætterne over, førtes det hver aften ved solnedgang et langt stykke ud i sundet.

Senere da Engstien blev tilpas farbar for militærets køretøjer, sløjfedes digeafspærringen over Krudttårnsvejen og istedet opsattes en bom. Om Engstiens, den senere Engvejs hullede og knortede beskaffenhed fortæller en af sydstrandens gamle veltjente pionerer, at han, når han skulle til selskab i det *gamle* Dragør, altid travede derned i sine allerældste træsko og først trak i sine medbragte fine blankpudsede fjederstøvler, når han nåede Engvælen - og altså glat vej.

Der er ikke længere krudt i det gamle krudttårn. Det fungerer i dag som opbevaringssted for forskelligt militært grej uden fut i. Krudttårnet - eller krudthuset - er endogså fredet som iøvrigt de andre militære krudthuse på øen. Fornylig blev der fremsat forslag om at benytte det gamle krudthus til et mere kulturelt formål. Et *kulturhus* med teaterscene og studiekredslokaler. Ikke nogen dårlig idé. Så kunne der igen komme krudt i det gamle krudthus!

LÆNGERE NEDE AD KRUDTTÅRNSVEJEN

ligger stadig krudttårnsmandens vagtbolig som nu ejes af Dragør kommune. Skuespilleren Frederik Jensen hin uforglemmelige (da di, da du, da dej) havde sit barndomshjem i det gamle hus hvor hans far var krudttårnsmand. Senere var det en krigsassessor Mogensen som førte opsyn med krudthuset.

Ingen måtte omgås åben ild i det sprængfarlige krudthus's nærhed, og da ganske særligt ikke på de solskinsdage hvor krudthusets trælemme i gavlen stod åbne på vid gab for at krudtet kunne tørre. Drengene der færdedes på vejen morede sig med at drille krudttårnsmanden ved at stikke en pind i munden og lade som om de røg cigaret. Eller de slog to af vejens skærver mod hinanden hvilket også var på det strengeste forbudt da gnisterne fra skærverne kunne springe op gennem lemmen og ned i krudtet - *sagde* krudttårnsmanden.

I frisk erindring er krudttårnsmanden, den populære Sofus Petersen, kaldet Krudt-Peter eller Gimseren. Han var tillige kendt og højt skattet som en gemytlig musikdirektør der forstod at sætte liv i kludene ved de ugentlige vinterballer på St. Magleby kro og på strandhotellet ved havnen - og ikke mindst om sommeren ved estradedansen i Dragør anlæg hvor hans messinghornorkester veloplagt truttede schlagere som »Yes, we have no bananas« og »Sikke en nat i Barcelona« op i de støvede trækroner.

Når Krudt-Peter i embeds medfør havde foretaget sin aftenlige inspektionstur til krudthuset og luntede hjemad med nøglerne dinglende ved bæltet, var det altid med en af de muntre schlagere fra sit righoldige repertoire på læben f. eks. denne her »Så skal vi hjem i buret ... (lille pause, skråen vendes) ... og kigge til papegøj'n«. Den musikalske Krudt-Peter glemte man ikke så let.

KRUDTTÅRNSVEJEN ERINDRES AF DE GAMLE

som en smal græsbevokset markvej med dybe hjulspor af bøndernes vogne der kørte tang fra stranden til St. Maglebys agre. De smukke hvidblomstrende tjørne dannede ligesom en kuppel over markvejen og sendte et fint drys af hvide blomsterblade ned i hjulsporene som et snevejr midt om sommeren. Langs de dybe vejgrøfter voksede slåenbuske med »snerpeblommer«, og perikonplanter som børnene samlede og solgte til liebhavere af perikon-snapse. I eftersommeren stod tjørnene rødmende fulde af kødbær, dem var børnene helt vilde efter. Et særligt overdådigt væld af kødbær på Krudttårnsvejens hvidtjørne betød at man ville få en hård vinter, sagde de Gamle, for så skulle fuglene nemlig have noget at spise af når det blev koldt, ja!

En sød gammel Dragørdame fortæller at netop hvor nu Amagerbankens Sydstrandens afdeling ligger, plejede hun med familien at slå sig ned i et flor af gule smørblomster, når de var på den lange rejse til ud *bav* ved Vierdiget.

HVAD INDEHOLDT MADKURVEN

på de årlige udflugter over Dragørs enge? Dejlige fedtemadder af bager Sjubaks det uforlignelige rugbrød med knas-sprød skorpe. Sjubak (han hed egentlig Schubert ligesom komponisten, og det sagdes endog at han var i familie med ham) var den eneste bager i Dragør som bagte rugbrød, og den sidste i byen der på gammeldags manér ældede dejgen med tærne. Det vil sige om vinteren beholdt han vist strømperne på, for en Dragører beretter om en gang han fandt en blåstribet sok midt i Sjubak'ens rugbrød.

Sjubaks bageri lå i Lybeckerstræde, og rundt om i Dragørhusene havde byens ældre koner udsalg af Sjubakens lækre rugbrød, ofte i tilslutning til en rulleforretning. Udsalget lå almindeligvis i hjemmenes soveværelse hvor konerne målte de store 4 kg's rugbrød ud i kvarter på sengetæppets kvadratvævede mønster.

Tillige indeholdt madkurven næsten altid en rest af Dragørernes berømte *flæskeæggekage som vor kromor lavede den.* Nu er kold æggekage naturligvis bedre end aldeles ingen. Men ved De hvad - varm! Og lige fra panden! Det er nu og bliver en æggekages bestemmelse!

Her har De opskriften på kro-mors Dragør-flæskeæggekage, *som ikke må vendes!*

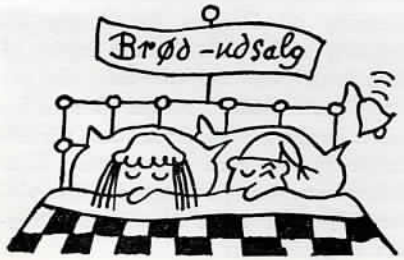

Let saltet flæsk steges langsomt gyldenbrunt. 2 æg pro persona piskes med let og kærlig hånd til en fintskummende masse. Naturligvis uden mel og mælk; man skal ikke stønne tungt efter en æggekage men nynne let og ubesværet. Har De vanskelighed ved at få æggekagen til at slippe panden, skal De huske kro-mors fikse husråd: *alt slipper hvis man giver panden et chok ved at stille den på en fugtig karklud inden æggekagen ambligeres over på fadet.* Så *glider* den nemlig. Og glem så ikke at æggekagen skal overdrysses med småtklippet purløg i et lag så tæt som en græsmark i juni. Skibsøl i stenkrus og perikonsnaps i gamle tykvæggede værtshusglas serveres til.

Og nu stejler De måske når De hører at de gamle Dragørere efter æggekagen serverede kærnemælks-pandekager. Men de var ganske lette og yderst lækre:

3/4 pund mel, 1 pot kærnemælk, 5-6 æg, en antydning salt og en anelse sukker. Og naturligvis bagt i smør. Hertil hjemmesyltede skovhindbær fra Kongelunden.

I mellemtiden blev kaffebønnerne brændt, og når de havde antaget mørkebrun farve, kom en klat smør i. Kaffen blev finest når bønnerne kørtes *rask* gennem kaffemøllen. Kaffen serveredes i spølkumme der kunne rumme en pægl.

FRA KRUDTHUSET VAR DER VID UDSIGT

ind over markerne til den hollandske stubmølle i vester, og ned over engene til de små rødtagede familiehuse i det gamle Dragør, hvor man endnu omkring århundredskiftet levede som på Absalons tid hvad renovation og gadebelysning angik. For enden af Søgade kunne man skimte Palm Friis's pæretræ, der var et kendt og benyttet sømærke. Pæretræet overéns med Dragør lund betød at man var på tilstrækkeligt dybt vand i sundet til at turde sejle syd om Saltholm (i dag regner man med 20 fods vanddybde over Holmeflakken når man fra søen har Dragør lund sønden om fortet). Straks ved udkanten af Dragør (nuværende Drogdensvej og Rønneallé) begyndte byens blegepladser med først det nordlige blegestykke, der var gratis for byens folk til blegning af vasketøj. Dernæst Gamle-bleg, Ny-bleg og endelig Sylten, der var det sydligste sumpede (syltede) engstykke hvor der kun pletvis kunne anbringes lærred til blegning.

Også ved Kirkevejs-indkørslen til Dragør, straks før Høyers villa (nu børnehaven) og byens hjørne (nu Amagerbankens Dragør afdeling) lå blegepladser med udspændt lærred til solblegning. Dragørernes erhverv som græsblegere var flere hundrede år gammelt og gik i arv i slægterne. Allerede på Holbergs tid var der på Amagertorv i København indleveringskontor for tøj til blegning på Dragørs strandenge. Til kogning af lærredet før det lagdes på bleg brugte man *bøgetræs-aske*, der gav den fineste hvidhed. Asken fik man fra Christiansborg slot, hvor der udelukkende fyredes med bøgebrænde. Kakkelovnsmændene på slottet samlede vinteren igennem asken sammen til Dragørs blegerfamilier.

STRANDENGENS CAMPINGPLADS

har en højkongelig fortid at se tilbage til. Ved flere lejligheder i Danmarkshistorien skal danske konger have holdt gæstebud på strandengen ud for Vierdiget, altså nedenfor hvor den høje vej støder til Krudttårnsvejens forlængelse. Frederik 3. og dronning Sophie Amalie, der kendte stedet særdeles godt fra deres hyppige svanejagter langs stranden og altså næsten må regnes blandt »vore egne«, benyttede i sommeren 1659 en pause i svenskernes belejring til at feste med et stort frilufts-taffel på Dragørengen, *hvor smukke telte var rejst* og landets egne officerer og hollandske admiraler fra hjælpeflåden var indbudt. Majestæterne fandt så stort behag i camperingen på Dragør, at de ofte senere efter svanejagterne slog sig ned på engen i medbragte telte.

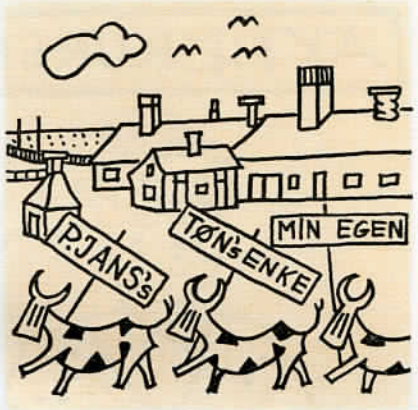

DRAGØRGÆSSENE

var i ældre tid så talrige at de langt oversteg indbyggerantallet. Søde små *dragt*klædte Dragør-gåsepiger vogtede byens gåsebestand i engene fra kl. et til kl. seks for 30 øre om ugen. Drengene fik 5 øre mere om ugen for i samme tidsrum at holde øje med køerne, der græssede ude bag ved Vierdiget.

Fra byens gårde tog køerne selv turen nedenom havnen og langs blegepladsernes grøfter og volde ud til bag ved Vierdiget. Dog først efter at have mættet sig med et solidt morgenmåltid af de såkaldte *svinemiler*, der sad på den ilanddrevne tang ved Knudens bro (nu Dragør søbad). Ved aftentid travede de selv hjem langs stranden og videre midt gennem Vestgrønningen og Kongevejen, hvor Tønnes i gårdens enke's køer drejede til venstre ind i Dragørgårds stalde (nu biografen) og Peter Jan's køer fortsatte ligeud og ind ad den åbne port til Kongevejsgården (nu nedrevet). Skipper Jan Jacob Petersens køer skilte sig ud fra den hjemvendende flok allerede på Sydgrønningen (nu Rønne allé) og travede over Fogdens plads hjem til skippergården i Lodsstræde.

VI VENDER TILBAGE

til ude bag ved Vierdiget, til netop det sted overfor det gamle krudthus hvor min gode veninde, den søde og veltalende gamle Dragørerske fortalte, hun som barn altid slog sig ned med familien i et flor af gule smørblomster - altså der hvor nu Amagerbankens Sydstrandens afdeling ligger. Den gamle Dragørerske bor nu ude i det nye, og det er derfor ikke så mærkeligt at jeg løber på hende i bankens ekspeditionslokale. - Nå, dér er De, siger hun, det er godt vi så's, jeg har en nyhed til Dem og banken, *noget helt nyt om noget gammelt* på Amager, *en hollandsk velkomst-snaps*, som uden tvivl har været almindelig kendt på øen i ældre tid men efterhånden er gået i glemmebogen - besynderligt nok, når det drejer sig om noget godt! I hvert fald var der ingen af de gamle hollandsk-amagerske familier i St. Magleby, jeg har talt med, der kendte den. Men da de havde smagt den var de fulde af begejstring, og der var endog flere hos hvem drikken vakte en smags-erindring, som jeg er overbevist om må være forbundet med de gamle slægters lange hukommelse. Altså en slags bekræftelse på at drikken har været kendt på øen tidligere. Selv smagte jeg den for første gang fornylig ved en reception i Amagermuseet efter et dansk-hollandsk borgerligt bryllup hos sognerådsformanden. Altså, go'e hr. Ko-o, *det* er en goddag-og-velkommen-drik med goddag i, vil jeg sige Dem. Jeg fik opskriften af brudens mor, en sød, elskværdig hollandskfødt dame; det vil nu sige opskrift*erne*, for der er nemlig en velkomst-drik beregnet på BOERENJONGENS, på dansk BONDEDRENGE og for BOERENMEISJES, altså BONDEPIGER. Sæt Dem der ved bankens pult og skriv ned!

Og det gjorde jeg. Og her er opskrifterne:

BOERENJONGENS

2½ pund små gule rosiner. 250 gr. sukker. 1 stk. kanel. 1 stang vanille. ¾ liter hollandsk brændevin - men jeg vil nu anbefale Dem at bruge fransk Brandy i stedet for, den er der mere smag ved. - Rosinerne sættes i blød i 5 timer. Varmes i iblødsætningsvandet langsomt op med sukkeret, men må endelig ikke koge. Rosinerne tages op og drypper af. Rosinvandet gemmes. Sammen med vaniljen og kanelet kommes rosinerne i et stort bolsjeglas; sådan bruger man det i Holland. Men herhjemme kan vi benytte et almindeligt henkogningsglas med glaslåg. Brændevinen (eller Brandy'en) hældes på. Drikken smager udmærket efter 3 uger, men har kun godt af at stå længere. Jo længere den lagres, jo mere kvikker den op. Rosinerne og krydderierne i glasset skal være helt dækket af vædsken, som evt. kan spædes op med rosinvandet. - Drikken serveres kold og hældes med punche-ske i små glas, hvori De anbringer Deres fine små sølvskeer til at fiske de aromatiske rosiner op med. Efter tre, fire glas BOERENJONGENS begynder De så småt at kunne snakke hollandsk.

BOERENMEISJES (på amagersk: Konepunch). Tilberedningen er den samme som ved Boerenjongens, men rosinerne erstattes af tørrede abrikoser, der er klippet i småstykker. Der bør bruges lidt mere sukker og kanelet udelades. Tilsæt et lille stykke citronskal.

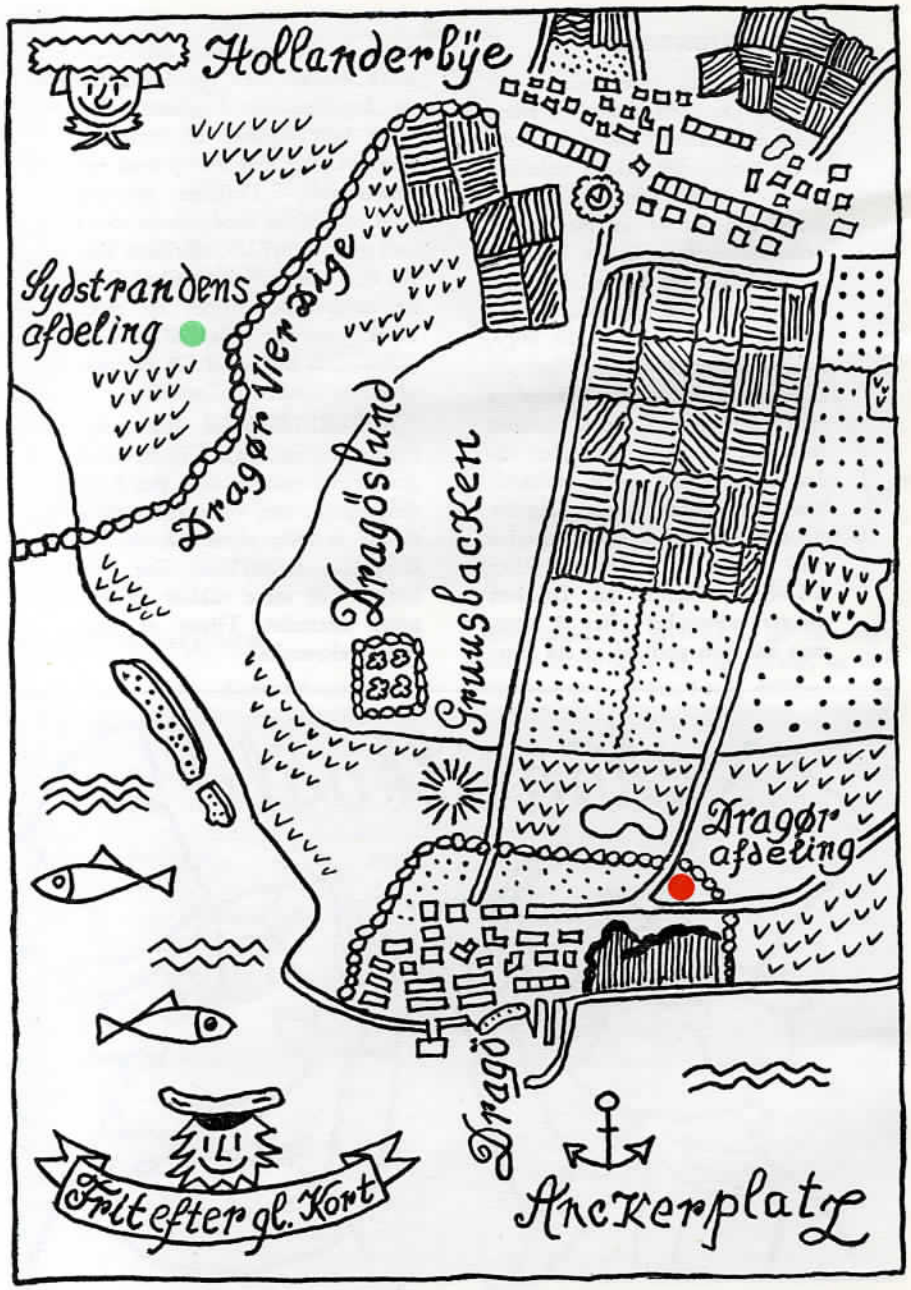

BANKEN VENTER PÅ DEM

Amagerbanken er altid i Deres nærhed!

	Hovedkontor, Amagerbrogade 25	AS 6090
1.	Islands Brygge afd., Islands Brygge 3	AS 6327
2.	Sundby afd., Amagerbrogade 114	CE 1798
3.	Søndre afd., Amagerbrogade 173	55 88 12
4.	Sundbyvester afd., Amagerbrogade 244	50 83 33
5.	Tårnby afd., Amager Landevej 56	50 37 98
6.	Kastrup afd., Kastruplundgade 1	50 04 98
7.	Dragør afd., Dragørhjørnet 2	53 22 54
8.	Løjtegård afd., Englandsvej 376	50 43 33
9.	Kongelundsvej afd., Kongelundsvej 265	50 94 98
10.	Sydstrandens afd., Krudttårnsvej 8	53 20 90
11.	Tårnby Torv afd., Tårnby Torv 11	50 22 54

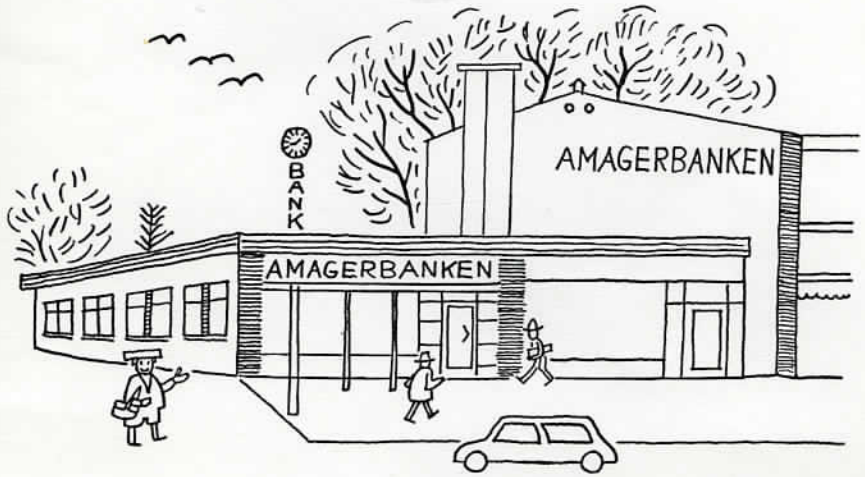

„Amagerbank-Nyt" er i januar 1965 udsendt i 26 000 eksemplarer. Tryk: W. J. Christensen A/S, København

Lay-out, farveklip, tekst og tegninger: Harry Kaae